

“ 2016 Yılı Asgari Ücret Rakamlarının Değerlendirilmesi

*Hasan DÖNMEZ**

ÖZ

2015 yılının en çok tartışılan konularından biri olan ve kamuoyunun merakla beklediği asgari ücretle ilgili açıklama 30 Aralık 2015 tarihinde yapıldı. Askeri Ücret Tespit Komisyonu (AÜTK), 02.12.2015 tarihinde başladığı çalışmalarını 30.12.2015 tarihine kadar sürdürmüş ve yaptığı dört toplantı sonucunda, işçilerin bir günlük çalışma karşılığı asgari ücretlerinin, 1.1.2016-31.12.2016 tarihleri arasında 54,9 Türk Lirası olarak tespitine karar vermiştir. Bu durumda, 2016 yılı brüt asgari ücret aylık 1.647,00 TL, net asgari ücret aylık 1.300,99 TL olarak dikkate alınacaktır. Çalışmamızda, AÜTK'nın 2016 yılı için belirlediği brüt ve net asgari ücret tutarları ele alınacak ve asgari ücretten yapılan kesintiler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Asgari Ücret, Net Ücret, Asgari Ücretin İşverene Maliyeti, Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Asgari Geçim İndirimi, Vergi Yükü

Jel Sınıflandırması: E62, H20, H29, J31

EVALUATION OF THE MINIMUM WAGE FIGURES FOR THE YEAR 2016

ABSTRACT

The announcement on minimum wage, one of the most controversial topics in 2015 and expected with much enthusiasm by the public has been made. Minimum Wage Determination Commission (AÜTK) continued its activities which it started on 02.12.2015 and as a result of four meetings held, the minimum wage of workers per day have been determined to be 54,9 Turkish Liras for a day's work between 1.1.2016-31.12.2016. Accordingly, gross minimum wage for the year 2016 will be 1.647,00 TL per month, and net minimum wage will be 1.300,99 TL per month. Our article covers the gross and net minimum wage sums determined by AÜTK for the year 2016 and the deductions made from the minimum wage will be addressed.

Keywords: Minimum Wage, Net Wage, Cost of Minimum Wage to the Employer, Minimum Wage Determination Commission, Minimum Living Allowance, Tax Burden

Jel Classification: E62, H20, H29, J31

* E.Gelirler Kontrolörü, Vergi Müfettişi

GİRİŞ

Asgari Ücret Yönetmeliğinde¹, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanan asgari ücret; 4857 sayılı İş Kanunu² (İK) 'nın 39'uncu maddesi gereğince, iş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin asgari ücretini tespit etmekle görevli işçi, işveren ve devlet temsilcilerinden oluşan Asgari Ücret Tespit Komisyonu (AÜTK) tarafından belirlenmektedir.

AÜTK, 2.12.2015 tarihinde başladığı çalışmalarını 30.12.2015 tarihine kadar sürdürmüş ve yaptığı dört toplantı sonucunda, 2015 yılında uygulanacak olan asgari ücret günlük 54,9 TL olarak belirlemiştir. 2016 yılı brüt asgari ücret aylık 1.647,00 TL, net asgari ücret aylık 1.300,99 TL olarak dikkate alınacaktır. Bu durumda, 2016 yılında net ücret 2015 yılına göre (1.000,54 TL) % 30,03 artış oranı ile 300,45 TL artış göstermiştir.

Bu çalışmamızda, 2016 yılı için belirlenen asgari ücret rakamları ve bunun işçi ve işveren üzerindeki etkisi değerlendirilecek ve asgari ücretin iyileştirilmesine yönelik çözüm önerilerine yer verilecektir.

1. ASGARI ÜCRETİ BELİRLEME SÜRECİ VE ASGARI ÜCRET RAKAMLARI

AÜTK aracılığı ile asgari ücretin asgari sınırları en geç iki yılda bir belirlenmesi gerekmektedir. Fakat uygulamada bir sonraki yılın asgari ücret rakamları her yıl içinde bulunulan yılın Aralık ayında belirlenmektedir.

AÜTK³ en az on üyesinin katılmasıyla toplanır. Kurul, üye oylarının çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır. Komisyon kararları kesindir. Kararlar Resmi Gazete'de yayımlanarak

yürürlüğe girer.⁴

2016 yılı için Resmi Gazete'de⁵ yayınlanan komisyon kararına göre asgari ücret rakamları şu şekilde oluşmuştur. İşçinin günlük asgari ücret; 1.1.2016-31.12.2016 tarihleri arasında 54,9 Türk Lirası'dır. Bu verilere göre aşağıdaki tabloda asgari ücret ve net ücret rakamları gösterilmiştir.

Tablo 1: 2015 Yılı Asgari Ücreti ve Unsurları

	01.01.2016-31.12.2016 (TL)
Asgari Ücret (Aylık) ⁶	1.647,00
Asgari Ücret (Günlük)	54,9
Net Ücret (Aylık)	1.300,99
Net Ücret (Günlük)	43,37

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı asgari ücret verileri dikkate alınarak düzenlenmiştir. <http://www.csgeb.gov.tr/> (Erişim:11/01/2016)

2. ASGARI ÜCRETİN NET HESABI VE İŞVERENE MALİYETİ

İK'in 32'nci maddesinde brüt ve net ücret kavramlarına dair açıklamalar yapılmıştır. Brüt ücret, yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca vergi, sosyal güvenlik primi gibi kanuni kesintiler yapılmadan önceki ücrettir. Net ücret ise kanuni kesintiler yapıldıktan sonra ücretin kalan miktarı, diğer bir deyişle işçinin eline geçen tutardır.

İşveren açısından asgari ücret ise, işverenin brüt ücret üzerinden katlanmak durumunda bulunduğu maliyetlerin tamamıdır. Söz konusu maliyetler işçi brüt ücretleri, sigorta primi işveren payı ve işsizlik sigortası primi işveren payından oluşmaktadır.

Aşağıda yer alan tablolarda, 2016 yılı asgari ücretin net tutarı ve işverene düşen maliyet hesaplanmıştır.

1 Asgari Ücret Yönetmeliği 01.08.2004 tarih ve 25540 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2 10.6.2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Devlet İstatistik Enstitüsü Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi bulduran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulur.

4 Hasan Dönmez, 2015 Yılı Asgari Ücret Rakamlarının Değerlendirilmesi, Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul, Mart 2015, Sayı: 318

5 31.12.2014 tarih ve 29222 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

6 16 yaş altı ve 16 yaş üstü sınırı 01.01.2014 tarihi itibarı ile son verilmiştir olup, tek asgari ücret uygulanmaktadır.

Tablo 2: Asgari Ücretin Net Hesabı

	01.01.2016-31.12.2016 (TL)
I. Brüt Asgari Ücret	1.647,00
A- Sigorta Primi işçi Payı (%14)	230,58
B-işsizlik S.P. işçi Payı (%1)	16,47
C-Gelir Vergisi Matrahı (I- A+B)	1.399,95
D-Hesaplanan Gelir Vergisi (C*%15)	209,99
E-Asgari Geçim indirimi (Bekar) ⁷	123,53
F-Gelir Vergisi (D-E)	86,46
G-Damga Vergisi (7,59)	12,50
H-işçiden Kesintiler Toplamı (A+B+F+G)	346,01
II. Net Asgari Ücret	1,300,99

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, <http://www.csgeb.gov.tr/> (Erişim:11/01/2016)

Tablo 3: Asgari Ücretin İşverene Maliyeti

	01.01.2016-31.12.2016 (TL)
I. Brüt Asgari Ücret	1.647,00
A-Sigorta Primi işv. Primi (% 15,5) ⁸	255,29
B-işsizlik S.P. işv. Payı (%2)	32,94
C Sigorta Primleri Toplamı (A+B+C)	288,23
II. Asgari Ücretin İşverene Maliyeti (I+D)⁹	1.935,23

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, <http://www.csgeb.gov.tr/> (Erişim:11/01/2016)

Asgari Ücret Tespit Komisyonunca 2016 yılı için belirlenen asgari ücret, önceki yıllardan farklı olarak, 2016 yılının tamamı için geçerli olacaktır. Bu nedenle, belirlenen asgari ücret tutarının yılın ikinci yarısında asgari ücrette bir artış söz konusu olmayacaktır.

2016 yılında çalışan bir asgari ücretliye, işveren tarafından aylık 1.647,00 TL asgari ücret verilmektedir. İşveren bu tutar üzerinden ayrıca, % 17,5'lik oran ile 288,23 TL tutarında işveren sigorta primi ödemektedir. Bu durumda 2016 yılında çalışan bir asgari ücretlinin işverene maliyeti aylık 1.935,23 TL olmaktadır. Bu maliyetin % 67,23'ü (1.300,99 TL) çalışanın eline geçerken, kalan (634,24/1.935,23)

% 32,77'lik kısım olan 634,24 TL'si kesinti ve işveren sosyal güvenlik prim ödemelerinden oluşmaktadır. Söz konusu kesintinin (634,24 TL), 288,23 TL'si SGK Primlerinden, kalan (GV: 86,46 TL, DV: 12,50 TL) 98,96 TL ise vergiden oluşturmaktadır.

2015 yılına ilişkin yeniden değerlendirme oranı % 5,58 olarak hesaplanmış ve 10 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 457 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile duyurulmuştur. 2016 yılında ücret ve ücret dışındaki gelirler için uygulanacak olan vergi tarifelerinin gelir dilimleri, bu oran dikkate alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından hesaplanmış ve 25 Aralık 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 290 seri numaralı

⁷ Gelir Vergisi Hesaplamasında; 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu 32. maddesi uyarınca işçinin, bekar ve çocuksuz olduğu ve sadece kendisi dikkate alınarak, Asgari Geçim indirimi uygulanmıştır.

⁸ 5510 sayılı Kanununun 81. maddesinin (1) bendine göre, bentte belirtilen şartları sağlayan işverenlere, SGK primi işveren payında 5 puanlık indirim öngörüldüğünden hesaplamalar buna göre yapılmıştır. Gerekli şartları sağlamayan işverenler için, SGK primi işveren payı %20,5'dir. 6385 sayılı kanununun 9. maddesiyle yapılan düzenleme ile 01.09.2013 tarihinde itibaren geçerli olmak üzere 5510 sayılı kanununun 81.maddesi "Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının %2'sidir.

⁹ İşverene toplam maliyetin 110,10 TL'si yapılacak düzenleme sonucundaki yararlanma şartlarına göre Hazine tarafından karşılanacaktır.

Gelir Vergisi Genel Tebliği ile duyurulmuştur. Söz konusu tebliğdeki bilgiler çerçevesinde, 2016 yılında elde edilen ücret ve ücret dışındaki gelirler

için uygulanacak olan vergisi tarifeleri aşağıda yer aldığı gibidir.

Tablo 4: 2016 Yılında Ücret Gelirlerine Uygulanacak Gelir Vergisi Tarifesi

Gelir Dilimi	Vergi Oranı
12.600 TL'ye kadar	15%
30.000 TL'nin 12.600 TL'si için 1.890 TL, fazlası	20%
110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.370 TL, fazlası	27%
110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.970 TL, fazlası	35%

Kaynak: Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 290)

Asgari ücretli, 2016 yılında yıllık kümülatif gelir vergisi matrahı 12.600 TL'yi aştığında, aşan kısmı için %20'lik vergi diliminden vergilendirilecektir. Diğer ücretle veya fazla mesai durumunda %20'lik vergi dilimine daha önce ulaşacak olan işçinin net ücreti de bu tarihten itibaren azalacaktır.

Asgari geçim indirimi Gelir Vergisi Kanunu'nun¹⁰ (GVK) 32'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bunun yanında, asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin olarak GVK'nın 265 Seri No.lu Genel Tebliği'nde açıklamalar yapılmıştır. Asgari geçim indirimi yazımızın konusunu oluşturmamaktadır. Bununla birlikte okuyucuların bilgi sahibi olması açısından, GVK'nın 32'nci maddesi çerçevesinde asgari geçim indirimi tutarının hesaplanması anlatılacak ve 2016 yılı için hesaplanan asgari geçim indirim tutarları ay bazında verilecektir.

Asgari geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; 6645 sayılı Kanun gereğince 01.05.2015 tarihinden itibaren mükellefin kendisi için % 50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için % 5'dir.¹¹ Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgari geçim indirimi, bu açıklamalara göre belirlenen tutar ile 103'üncü maddedeki gelir vergisi tarifesiyle bi-

rinti gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Yıllık olarak ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi tutarının hesaplanması aşağıdaki formüle göre bulunabilecektir.

$$\text{A.G.i. Yıllık Tutarı} = (\text{Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı} \times \text{A.G.i. Oranı}) \times \%15^{12}$$

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık ücret ödemelerinde ise, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle aylık asgari ücret bulunacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12'sini geçemeyecektir. Bu durumda, asgari ücretin aylık tutarı ise;

$$\text{A.G.i. Aylık Tutarı} = \text{A.G.i. Yıllık Tutarı} / 12$$

¹⁰ 31.12.1960 tarih ve 10700 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹¹ 01.05.2015 tarihinden önceki uygulamada çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5 diğer çocuklar için % 5'dir.

¹² 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 103. maddesinde yazılı tarifenin birinci gelir dilimine karşılık gelen orandır.

Tablo 5: Asgari Geçim indiriminin Hesaplanmasına ilişkin Tablo ^{13 14}

ÜCRETİNİN MEDENİ DURUMU (1)	ORAN (%) (2)	MATRAH (Yıllık Brüt Asgari Ücret X Ağı Oranı) (3)	İNDİRİM TUTARI [(3) X %15] (4)	AYLIK TUTAR [(4)/12] (5)
Bekar	50.00	9.882,00	1.482,30	123,53
Evli Eşi Çalışmayan	60.00	11.858,40	1.778,76	148,23
Evli Eşi Çalışmayan 1 Çocuklu	67.50	13.340,70	2.001,11	166,76
Evli Eşi Çalışmayan 2 Çocuklu	75.00	14.823,00	2.223,45	185,29
Evli Eşi Çalışmayan 3 Çocuklu	85.00	16.799,40	2.519,91	209,99
Evli Eşi Çalışmayan 4 Çocuklu ⁵	90.00	17.787,60	2.668,14	209,99
Evli Eşi Çalışmayan 5 Çocuklu	95	18.775,80	2.816,37	209,99
Evli Eşi Çalışan	50.00	9.882,00	1.482,30	123,53
Evli Eşi Çalışan 1 Çocuklu	57.50	11.364,30	1.704,65	142,05
Evli Eşi Çalışan 2 Çocuklu	65.00	12.846,60	1.926,99	160,58
Evli Eşi Çalışan 3 Çocuklu	75.00	14.823,00	2.223,45	185,29
Evli Eşi Çalışan 4 Çocuklu	80.00	15.811,20	2.371,68	197,64
Evli Eşi Çalışan 5 Çocuklu	85.00	16.799,40	2.519,91	209,99

Kaynak: GiB (2015) Ücret Gelirleri Vergi Rehberi, asgari ücret verileri dikkate alınarak düzenlenmiştir. http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/2015_Ucret.pdf (Erişim:11/01/2016)

Türk vergi sisteminde, 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilen ücret gelirleri için asgari geçim indirimi¹⁵ uygulamasına geçilmiştir. Ücretlilerin, aylık vergi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından, asgari geçim indirimi tutarının indirilmesi, diğer bir deyişle uygulamanın, vergiden indirim şeklinde uygulanması, ücretlinin vergi

yükünü azaltmaktadır.

3. SON ÜÇ YILIN ASGARI ÜCRET RAKAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Karşılaştırmamızda, 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemlerine ve 2016 yılına ait asgari ücret rakamları dikkate alınacaktır.

Tablo 6: 2014, 2015 ikinci dönemleri ve 2016 yılı Asgari Ücret Net Tutarları

	01.07.2014-31.12.2014 (TL)	01.07.2015-31.12.2015 (TL)	01.01.2016-31.12.2016 (TL)
I. Brüt Asgari Ücret	1.134,00	1.273,50	1.647,00
A- Sigorta Primi işçi Payı (%14)	158,76	178,29	230,58
B-işsizlik S.P. işçi Payı (%1)	11,34	12,74	16,47
C-Gelir Vergisi Matrahı (I- A+B)	963,90	1.082,47	1.399,95
D-Hesaplanan Gelir Vergisi (C*%15)	144,59	162,37	209,99
E-Asgari Geçim indirimi (Bekar) ⁶	80,33	90,11	123,53
F-Gelir Vergisi (D-E)	64,26	72,26	86,46
G-Damga Vergisi (7,59)	8,61	9,67	12,50
H-işçiden Kesintiler Toplamı (A+B+F+G)	242,97	272,96	346,01
II. Net Asgari Ücret	891,04	1.000,54	1.300,99

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, asgari ücret verileri dikkate alınarak düzenlenmiştir. <http://www.csgeb.gov.tr/> (Erişim:11/01/2016)

¹³ Asgari ücret; 2016 yılı için aylık 1.647,00 TL yıllık 19.764 TL olarak dikkate alınmıştır.

¹⁴ www.gib.gov.tr/Sıkça Sorulan Sorular/Asgari Geçim indirimi Uygulaması

¹⁵ Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanabilmektedir.

Tabloda yer alan 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemleri ve 2016 yılına ait asgari ücret rakamlarını karşılaştırdığımızda ulaştığımız sonuçlar aşağıdaki gibidir.

- Asgari brüt ücret, 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemleri ve 2016 yılında sırası ile 1.134,00 TL, 1.273,50 TL ve 1.647,00 TL olarak belirlenmiştir. Bu dönemler itibarıyla, 2016 yılında asgari ücret 2015 yılını göre % 29,33 artış oranı ile 300,45 TL artış göstermiştir.

-Asgari ücretlinin eline geçen net ücret; 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemleri ve 2016 yılında sırası ile 891,04 TL, 1.000,54 TL ve 1.300,99 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemler itibarıyla 2016 yılında net ücret 2015 yılına göre % 30,03 artış oranı ile 300,45 TL artış göstermiştir.

Bu artışın gösterdiği diğer bir husus, asgari ücretteki artışın net ücrete yansımaları 2015 yılına göre daha yüksek bir tutarda gerçekleşmiştir. 2016 yılı öncesi asgari ücret rakamları dikkate alındığında, yönetmelikte belirtilen hususları kapsayan gerçekçi bir belirlemenin sağlandığını söylemek mümkün değildi. Asgari ücret artışı enflasyonist koşullarda dikkate alınmadan belirlenmekteydi. 2016 yılı için tüketici enflasyonu yüzde 8 düzeyinde iken, bu koşulların dikkate alınmasının da ötesinde asgari ücretin yüzde yaklaşık 30 artırılması, ekonomik dengeler açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Asgari ücretten kesilen kesintileri toplamı; 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemleri ve 2016 yılında sırası ile 242,97 TL, 272,96 TL ve 346,01 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemler itibarıyla, 2016 yılında kesintiler toplamı 2015 yılına göre % 26,34 artış oranı ile 73,05 TL artış göstermiştir. Söz konusu kesintiler içinde SGK Prim oranları yüksektir. Oranların daha rasyonel ve kabul edilebilir bir şekilde yeniden düzenlenmesi ile kayıt dışı rakamlar sisteme dâhil edilerek, kurumun prim gelirleri artırılabilir.

-Asgari geçim indirimi rakamları ise; 2014, 2015 yıllarının ikinci dönemleri ve 2016 yılında sırası ile 80,33 TL, 90,11 TL ve 123,53 TL olarak gerçekleşmiştir. Yine bu dönemler itibarıyla, 2016 yılında indirim toplamı 2015 yılına göre % 37,07 artış oranı ile 33,42 TL artış göstermiştir. Asgari geçim indirimi uygulaması öncesi hesaplanan gelir vergisi 209,99 TL iken uygulama sonrası ödenecek gelir vergisi 86,46 TL'ye düşmektedir. Bu sayede, gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan ödenecek gelir vergisinin oranı bekar bir çalışan

için % 15'den % 6,18'e düşmekte ve asgari ücret üzerindeki gelir vergisi yükü önemli ölçüde azalmaktadır. Bu durum asgari geçim indiriminin asgari ücretlinin vergi yükünü azaltmada önemli bir uygulama olduğunu göstermektedir. Özellikle asgari geçim indirimi uygulaması sonucunda evli ve eşi çalışmayan 4 çocuklu yükümlüler ile evli ve eşi çalışan 5 çocuklu yükümlülerin gelir vergisi ödemediği anlaşılmaktadır. Her ne kadar 01.05.2015 tarihinden itibaren üçüncü çocuk için %5'lik oran %7,5'a çıkarılmış olsa da basamaklar arası fark yeniden irdelenmelidir. Asgari geçim indirimi uygulaması ile asgari ücret üzerindeki gelir vergisi yükü önemli ölçüde azalsa da asgari ücretli üzerindeki toplam mali yükünü durumu ayrıca değerlendirilmelidir.

4. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

2016 yılı askeri ücret rakamı, yapılan kesintilerle birlikte değerlendirildiğinde, asgari ücret düzeyinde gelir eden bir kişinin vergi ödeme gücü tartışmalı bir konu haline gelmektedir. Bu nedenle asgari ücretin vergi dışı bırakılması veya asgari ücret için gelir vergisi oranlarının düşürülmesi dünyada ve ülkemizde tartışılan konulardan biridir. 2016 yılında çalışan bir asgari ücretliye, işveren tarafından aylık 1.647,00 TL asgari ücret verilmektedir. Bu tutarın 1.300,99 TL'si çalışanın eline geçerken, kalan 634,24 TL'si kesinti ve işveren sosyal güvenlik prim ödemelerinden oluşmaktadır. Söz konusu kesintinin (GV: 86,46 TL, DV: 12,50 TL) 98,96 TL ise vergiden oluşturmaktadır. (Kalan 535,28 TL'si SGK Primidir.) Asgari ücretteki söz konusu vergi kesintilerin dışında, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi gibi dolaylı vergilerin de işçiye doğrudan yansıtıldığı düşünüldüğünde işçi üzerindeki vergi yükünün daha da arttığı gözlemlenmektedir.

Vergi sisteminin dolaylı vergi ağırlıklı eğiliminin devam ediyor olması ve getirilecek düzenleme ile 2016 yılı asgari ücret maliyetinin aylık 110 TL'sinin Hazine tarafından karşılanacak olması nedeniyle, asgari ücretin vergi dışı bırakılması devlete getireceği mali yük nedeniyle mümkün görülmemektedir. Güncel istatistikler değerlendirildiğinde, tahsil edilen gelir vergisinin yaklaşık %90'ın tevkifat yoluyla elde edilen gelir vergisinden, gelir ve kazançlar üzerinden alınan vergilerin %68'in ise çalışanların gelir vergisi tevkifatından oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle vergi yükünün büyük bir kısmı çoğunluğunu ücretli çalışanların oluşturduğu alt ve orta gelirli sınıfların üzerinde kalmaktadır.

Yukarıdaki özet tablolardan da görüldüğü

üzere, 2016 yılının bir asgari ücretlinin işverene maliyeti aylık 1.935,23 TL olmaktadır. Bu rakamın 288,23 TL'si işveren sigorta primleri toplamından oluşmaktadır. Bunun dışında işveren brüt ücret üzerinden çalışan adına ödediği vergi, sosyal güvenlik primi ve işsizlik sigortası primi dahil olmak üzere vergi ve sosyal güvenlik sistemine toplamda 634,24 TL (288,23 + 346,01) ödeme yapmaktadır. Yeni düzenleme ile birlikte asgari ücret maliyetinin aylık 110 TL'sinin Hazine tarafından karşılanacak olması göz önünde bulundurulduğunda, bu tutar 534,24 TL olacaktır. Bu nedenle işverene toplam maliyeti açısından istihdam üzerindeki vergi yükü yaklaşık % 27,6'yı bulurken, bu oran brüt ücret üzerinden % 32,44'ü bulmaktadır. Özetle, istihdam üzerindeki en önemli yükün sosyal güvenlik katkı paylarının yüksekliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. istihdam üzerindeki mali yükün görece yüksek olduğu bu durumda, sosyal güvenlik katkı paylarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Diğer bir tehlike, müteşebbislerin kayıt dışı istihdama yönelmesi olacaktır. Bu noktada kayıtlı istihdamda son yıllarda yakalanan başarıyı devam ettirmek adına, denetimlerin ayrıca yoğunlaştırılması gerekmektedir.

Öte yandan, asgari ücretle ilgili tartışılan konulardan biri de asgarinin ücretin bölgesel düzeyde belirlenmesi hususudur. Mevcut teşvik sistemimiz içerisinde ki bölgesel teşvik uygulamaları¹⁶ benzeri, bölgesel asgari ücret uygulamasına gidilerek, sermayenin ve emeğin en uygun dağılımına katkı sağlanabilir.

SONUÇ

Türkiye'de asgari ücret konusu, çalışanların önemli bir bölümünün bu ücretten çalışmak zorunda kalması nedeniyle önemli bir sosyal meseledir. Gerek üretim açısından işvereni, gerekse işgücü açısından işçiyi memnun edecek, kabul edilebilir bir uygulama için bu süreçte devletin rolü çok önemlidir.

2016 yılında bir asgari ücretlinin işverene maliyeti aylık 1.935,23 TL iken, bu maliyetin 1,300.99 TL'si çalışanın eline geçmekte, kalan 534,24 TL (634,24 -110) ise vergi, sosyal güvenlik prim kesintileri ile işveren sosyal güvenlik prim ödemelerinden oluşmaktadır. Özellikle istihdam üzerindeki yükün, sosyal güvenlik katkı paylarının yüksekliği noktasında yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kesintilerin makul bir orana çekilmesi

hem işçi hem de işveren kesimi için çalışma barışının sağlanması ve sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulması için önemli bir adım olacaktır.

Sonuç olarak, çalışmamızda sorun olarak ele aldığımız hususların yeniden gözden geçirilerek, vergi yükümlülüklerinin azaltılması, işçinin eline geçen net ücretin daha da artırılması gerektiği kanaatindeyiz

KAYNAKÇA

4857 Sayılı İş Kanunu

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

5510 Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

25540 Sayılı Asgari Ücret Yönetmeliği

Dönmez, Hasan, Gelir Vergisi Kanunu Kapsamında Gelir Vergisi Stopajı Teşviki (Geçici Madde 80), Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul, Mart 2013, Sayı: 294

Dönmez, Hasan, 2015 Yılı Asgari Ücret Rakamlarının Değerlendirilmesi, Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul, Mart 2015, Sayı: 318

www.gib.gov.tr/Sıkça Sorulan Sorular/Asgari Geçim İndirimi Uygulaması (Erişim Tarihi: 02.02.2015)

¹⁶ Konuyla ilgili olarak daha fazla bilgi için; Hasan Dönmez, Gelir Vergisi Kanunu Kapsamında Gelir Vergisi Stopajı Teşviki (Geçici Madde 80), Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul, Mart 2013, Sayı: 294, s.113